

ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська
конференція здобувачів вищої освіти і молодих
учених**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

*Кафедра філософських і соціологічних студій та
соціокультурних практик*

Співорганізатори:

Південно-Українське відділення
Соціологічної асоціації України
Національний університет «Одеська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»
Міжнародний університет

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**VIII Всеукраїнська конференція здобувачів
вищої освіти і молодих учених
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ»
(17-19 листопада 2025 року)**

Одеса, 2025

УДК 001.895:005.8(082)
ББК 60я431

*Рекомендовано до друку Вченою радою Університету Ушинського
протокол № 7 від 09 грудня 2025 року*

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.

Рецензенти:

кандидатка філософських наук, доцентка, доцентка кафедри філософії, історії та політології
Національного університету «Одеська політехніка» *Наталія РИБКА*

кандидатка політичних наук, доцентка, доцентка кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін Міжнародного університету *Юлія МЕЛЬНИК*

У Збірнику матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Південноукраїнські наукові студії» представлено напрацювання учасників із різних регіонів України, об'єднаних спільною метою – осмислення сучасних наукових викликів та пошук інноваційних рішень у міждисциплінарному просторі. Конференція організована Державним закладом «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за участю кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик, у співпраці з Південно-Українським відділенням Соціологічної асоціації України та провідними університетами країни – ЗВО-партнерами.

Матеріали збірника охоплюють широке коло тем, що відповідають актуальним потребам сучасного суспільства й науки. Серед них: трансформації українського соціуму, культурні та історичні процеси в контексті суспільно-політичних змін, філологічні студії в умовах цифровізації, розвиток креативних індустрій, філософія бізнесу та етичні виміри інновацій, екологічна філософія й концепції сталого розвитку, сучасні підходи до філософії здоров'я, інновації в освіті, проблеми політики та суспільного розвитку, а також виклики, пов'язані з критичним мисленням і логічною культурою XXI століття.

Збірник відображає високий рівень наукових досліджень молодих учених, сприяє розвитку міжвузівської наукової співпраці та формує простір для конструктивного діалогу між представниками різних освітніх і наукових галузей. Матеріали конференції можуть бути корисними для дослідників, викладачів, здобувачів освіти, а також фахівців, що працюють у сфері соціальних, гуманітарних та освітніх наук.

Матеріали подано в авторській редакції. За зміст та достовірність наведених фактів, цитат і даних відповідальність несуть автори.

© ДЗ «ПНПУ імені К. Д. Ушинського», 2025

© Авторів матеріалів, 2025

Шакун Євгеній ФІЛОСОФІЯ БЕЗПЕКИ: ОСНОВНІ ПАРАДИГМИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	45
Овчаров Олександр ФЕНОМЕН ПРАЦІ Й ВІДЧУЖЕННЯ У ФІЛОСОФІЇ К. МАРКСА..	48
<i>СЕКЦІЯ № 2. ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА В СУСПІЛЬНО- ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ</i>	
Добролюбська Юлія ХРОНОЛОГІЯ СТВОРЕННЯ «КНИГИ ПРО ВЕЛИКЕ ЄДНАННЯ» КАН Ю-ВЕЯ У КОНТЕКСТІ ЙОГО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	52
Федорова Алла СТАРОВІРИ БУДЖАКА: МІЖ КОНФОРМІЗМОМ ТА НОНКОНФОРМІЗМОМ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ).....	56
Rybka Nataliia, Pecherskyi Ivan THE PHILOSOPHY OF ARTHUR SCHOPENHAUER AS PROJECTED ON MODERN GENERATIONS.....	59
Світлицька Віолета МИСТЕЦТВО МЕТАМОДЕРНУ: ФІЛОСОФСЬКА ПЕРСПЕКТИВА ТА КЛЮЧОВІ РИСИ.....	62
Габер Мохаммед Аль-Сейєд Аміна МЕТАМОДЕРН ЯК СУЧАСНА ФІЛОСОФІЯ МИСТЕЦТВА.....	64
Начев Микола ПОШИРЕННЯ МЕТАМОДЕРНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	67
Неборак Олександра ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В УМОВАХ ВІЙНИ...	71
Данільченко Анастасія КОЗАЦЬКЕ БАРОКО ЯК СТИЛЬ: ФЕНОМЕН УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА.....	75

ФЕДОРОВА АЛЛА

кандидатка історичних наук, доцентка кафедри філософії, історії та
політології

Національний університет «Одеська політехніка», м. Одеса, Україна

**СТАРОВІРИ БУДЖАКА: МІЖ КОНФОРМІЗМОМ ТА
НОНКОНФОРМІЗМОМ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)**

Буджак – історико-географічний регіон Південного Причорномор'я, розташований між гирлами Дністра, Дунаю та Чорним морем. З середини XVIII ст. він стає одним із ключових осередків розселення російських старообрядців (регіональна назва – липовани). Старовіри (старообрядці, древлеправославні християни) – етноконфесійна група, що не прийняла церковної реформи патріарха Нікона середини XVII ст. та залишилася вірною давнім релігійним обрядам Русі. Унаслідок переслідувань як з боку панівної церкви, так і російської держави поселення старовірів виникають в середині XVIII ст. й у Буджаку (Південній Бессарабії, Придунав'ї). В багатонаціональному регіоні, який неодноразово переходив під владу різних держав, липовани сформували спільноту з особливими звичаями та обрядами. Вони постійно шукали баланс між збереженням своїх традицій (нонконформізм) і пристосуванням до мінливих політичних режимів (конформізм).

Мета статті: проаналізувати механізми збереження етноконфесійної ідентичності старовірів Буджаку крізь призму стратегій конформізму та нонконформізму впродовж другої половини XVIII – першої чверті ХХІ ст.

Перші переселення старовірів-липован до гирла Дунаю датуються приблизно 1740-1770-ми роками. Першими в османських володіннях засновані поселення Липованське (Вилкове) та Жебріяни (Приморське) [5, с.72, 86]. Переселенці прагнули мінімізувати контакти з владою, уникаючи податків, військової повинності, наскільки це було можливим. Це є прикладом пасивного політичного нонконформізму. Наприкінці XVIII ст. чисельність переселенців зросла завдяки міграції з колишніх земель Речі Посполитої та із-за Дунаю під час російсько-турецьких війн [5, с.72]. Їхні громади залишалися ізольованими.

Після приєднання Бессарабії до Російської імперії у 1812 р. старовіри опинилися в новому адміністративному середовищі. Загалом ХІХ ст. позначається постійними територіальними змінами: після Кримської війни (1853-1856) південна частина Бессарабії передана Молдавському князівству, територія навколо гирла Дунаю – Туреччині; у 1861 р. землі Південної Бессарабії відійшли Румунському королівству, а у 1878 р. за Берлінським трактатом – знову до Росії. Російська влада, зацікавлена у швидкому освоєнні приєднаних територій, спочатку лояльно ставилася до старовірів: дозволяла

вільно будувати культові споруди, сповідувати віру. Однак із заснуванням Білокриницької церковної ієрархії у 1846 р. ситуація ускладнилася: було посилено нагляд за старовірами та їхніми стосунками з одновірцями за кордоном [8; 11]. Влада прагнула обмежити контакти з закордонними старовірами, що підтверджує, наприклад, постанова МВС від 14 квітня 1845 р. «Про неவிдачу розкольникам закордонних паспортів» [6, с.16] та розпорядження Ізмаїльського карантинного правління від 9 липня 1853 р. про заборону переговорів із турецько-підданими через ймовірність змов [3, арк. 3 – 5 зв.]. Водночас офіційна церква вела активну місіонерську роботу з навернення старовірів до «єдиновір'я» (формального підпорядкування Синоду з дозволом старого обряду). Здебільшого старовіри регіону наприкінці ХІХ – початку ХХ ст. відмовлялися від такої форми конформізму, виганяючи місіонерів.

Після Кримської війни Буджак опинився у складі Молдавського князівства, потім Румунського королівства. Румунська влада ставилася до липован «абсолютно індиферентно», не піддавала їх релігійним переслідуванням, лише не дозволяла вести релігійну пропаганду в дусі старообрядництва [7, с.674–675]. Після Першої світової війни територія знову опинилася у складі Румунії, де перебувала до 1944 р. (за виключенням літа 1940 – літа 1941 р., коли була анексована СРСР). В румунський період громади інтегруються у місцеве самоврядування, намагаючись зберігати мову та обрядовість; активізується робота з легалізації старообрядницької церкви в Румунії. Однак навчання в школі здійснювалося румунською мовою, йшла боротьба зі «старостильниками», що не бажали переходити на новий календарний стиль в богослужінні [4, с.309–310; 10].

Якщо перші старовіри в Буджаку вели замкнений спосіб життя, намагалися не контактувати з сусідами, то згодом для забезпечення стабільного існування вони поступово переходять до практичного конформізму та соціальної адаптації, зберігаючи при цьому релігійний нонконформізм. Старовіри використовували державні механізми захисту власності, укладали угоди з місцевою адміністрацією, сплачували податки, брали участь у місцевому самоврядуванні. Цей зовнішній конформізм дозволив зберегти ідентичність старовірів. Вони продовжували дотримуватися дореформених обрядів: двоперстя, земні поклони під час богослужіння, використання старих богослужбових книги та давніх ікон, писаних на дошках, знаменний (крюковий) спів; носіння довгих борід чоловіками, спеціального одягу для церкви тощо [9, с. 243–244]. Передавання цих практик усередині громади, зокрема через розгалужену систему храмів, монастирів і родинні зв'язки, було ключовим механізмом самозбереження.

У радянський період (1944 -1991 рр.) старовіри змушені демонструвати соціальний конформізм під тиском тоталітарної системи: вступали до колгоспів, до комуністичної партії, навчалися в радянських школах тощо. Мало

місце закриття храмів та монастирів, заборона навчання церковнослов'янської грамоти та знаменного співу, репресії священнослужителів, припинення існування окремої Ізмаїльської старообрядницької ієрархії [9, с. 244–245]. Відповіддю на тиск стала «домашня» релігійність: обряди хрещення та вінчання здійснювалися таємно, передача віри відбувалася в межах родин.

Після проголошення незалежності України у 1991 р. старовіри отримали можливість легально відвідувати храми, відбудовувати нові культові споруди, відкривати недільні школи при церквах, зросла кількість молоді в церкві.

Повномасштабна російсько-українська війна 2022 р. стала каталізатором глибоких змін у їх середовищі.

- Політичний конформізм. Війна посилила інтеграцію старовірів в український політичний простір: чимало старовірів захищають Україну у лавах Збройних сил України, волонтерять, опікуються переселенцями. Більшість старовірів є свідомими громадянами України. Це є проявом добровільного державного конформізму.

- Інституційний нонконформізм. У 2022 р. Архієпископія Київська та всієї України Руської Православної старообрядницької церкви офіційно вийшла з-під юрисдикції Московської митрополії та змінила назву на Древлеправославна Церква України (ДЦУ) [2]. Формування ДЦУ розглядається як компроміс між традиціоналізмом (збереження «старої віри») та громадянською відповідальністю перед українським суспільством (дистанціювання від структури, що асоціюється з державою-агресором).

- Ідентифікаційний нонконформізм. Відмова від ототожнення себе з російським культурним простором відображається у свідомості самих вірян: «Ми руські, але не росіяни» [1]. Це свідчить, що ідентичність старовірів як громадян України переважила конфесійну та мовну спільність із агресором, а нонконформізм виявився у відмові від ідеології «руського міра».

Отже, історія старообрядців Буджака – це приклад постійного балансування між вірністю «старій вірі» та необхідністю співіснування з адміністраціями різних урядів, між нонконформізмом та конформізмом. В сучасних умовах відмова від московської юрисдикції й формування ДЦУ засвідчують готовність громади до нової моделі існування, що поєднує вірність давній традиції з лояльністю до української держави. Досвід старовірів Буджака є прикладом того, як етноконфесійна спільнота, що виникла з акту протесту, може стати невід'ємною частиною сучасного суспільства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гулійчук Д. «Слава Україні» – для Львова: як живуть старообрядці Одещини і як ставляться до війни і Путіна. 10.11.2024. *TCH*. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/slava-ukrayini-dlya-lvova-yak-zhivut-starobryadci-odeschini-i-yak-stavlyatsya-do-viyni-i-putina-2698239.html>

2. Древлеправославна Церква України відновила свою історичну назву та юридично оформила вихід з підпорядкування москві. 02.11.2022. *Державна служба України з етнополітики та свободи совісті*. URL: <https://dess.gov.ua/ancient-orthodox-church-of-ukraine-2-november-2022/>
3. Комунальна установа «Ізмаїльський архів», ф.136, оп.1, спр. 252.
4. Мельников Ф. Е. Краткая история древлеправославной (старообрядческой) Церкви. Барнаул, 1999.
5. Пригарін О.А. Формування етноконфесійної спільноти росіян-старообрядців у Нижньому Подунав'ї (друга половина XVIII – перша половина XIX ст.): дис. д-ра іст. наук : 07.00.02. Чернівці, 2015.
6. Собрание постановлений по части раскола. С.-П., 1858.
7. Сырку П. Наши раскольники в Румынии и отношение к ним румынского правительства. *Христианское чтение*. 1878. №5–6. С.674–675.
8. Таранець С.В. Старообрядці Бессарабії та їх переслідування російським урядом у XIX – на початку XX ст. *Український історичний журнал*. 2009. № 4. С. 84–93
9. Федорова А. Наступ на ідентичність старовірів (липован) Буджаку в повоєнні роки. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Історичні науки*. 2024. Вип. 67. С.241-248. DOI 10.31909/26168774.2024-(67)-26
10. Федорова А.І. Легалізація старообрядницької церкви в Румунії (1925–1927 рр.). *Інтелігенція і влада. Серія: Історія*. 2013. Вип.28. С.124–131.
11. Федорова А.І. Особливості положення старообрядців Південної Бессарабії під владою Російської імперії (1812 – 1856 рр.). *Інтелігенція і влада*. 2004. Вип.3. С. 63–72.

RYBKA NATALIYA

Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor, Doctoral Student,
Associate Professor of the Department of Philosophy, History and Political
Science,

National University «Odesa Polytechnic», Odesa, Ukraine

PECHERSKYI IVAN

second-year student, Institute of Computer Systems,
National University «Odesa Polytechnic», Odesa, Ukraine

**THE PHILOSOPHY OF ARTHUR SCHOPENHAUER
AS PROJECTED ON MODERN GENERATIONS**

Arthur Schopenhauer is one of the most important philosophers of the 19th century, whose philosophy of pessimism has profoundly influenced global thinking. His ideas shaped perceptions of the nature of will, suffering, and salvation through

Наукове видання

Південноукраїнські наукові студії: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (Одеса, 17–19 листопада 2025 р.) / ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кафедра філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик; Південно-Українське відділення Соціологічної асоціації України, Нац. ун-т «Одеська політехніка», Нац. ун-т «Чернігівська політехніка», НТУ «Дніпровська політехніка», Міжнародний університет; відп. ред. та укладач: Петінова О. Б. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2025. 336 с.